QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF NOEL CUSCHIERI

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 25 ta' Frar 2018

Numru 1

Rikors numru 29/2016/1 LSO

Francis Xavier *sive* Francisco Farrugia

v.

L-Avukat Ġenerali; u b'dikriet tal-25 ta' Mejju 2016 issejħet fil-kawża *Malta Public Transport Services (Operations) Limited*

1. Dan huwa appell tal-attur minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kompetenza kostituzzjonali tagħha fit-30 ta' Novembru 2017 li ma sabet l-ebda ksur tad-dritt fondamentali tiegħu għal smigħ xieraq waqt is-smigħ tal-proċeduri quddiem it-Tribunal Industrijali fil-każ fl-ismijiet Francesco Farrugia *v. Arriva Malta Limited* (każ nru 3165/FM) minħabba l-kostituzzjoni u l-komposizzjoni tal-istess tribunal.

2. Il-fatti li wasslu għal din il-kawża ġew imfissra hekk fis-sentenza appellata:

»Illi r-rikorrent kien akkużat illi fis-7 ta' Mejju tal-2013 huwa kien naqas milli jaqdi dmirijiet ta' *revenue inspector.*

»Huwa kien għadda minn proċess dixxiplinarju intern minħabba li nstab li qagħad f'post fuq xarabank bi ksur tar-regolamenti tas-saħħa u s-sigurtà viġenti u nstab ħati ta' *gross misconduct.* Flok tkeċċa minn xogħlu, is-soċjetà intimata kienet offrietlu post alternattiv bħala xuffier, u, wara li rriżulta li ma kellux liċenzja addattata, kien offrut ir-rwol ta' *reversing marshall* bħala *demotion.* Illi wara li saritlu dina l-offerta r-rikorrent irrifjuta li jaċċetta l-post alternattiv lilu offrut.

»Illi fit-30 ta' Settembru 2013, intavola kwistjoni tax-xogħol quddiem it-Tribunal Industrijali fejn huwa allega li kellu l-impjeg tiegħu terminat b'mod inġust. Il-każ fil-kwistjoni tax-xogħol bejn Francesco Farrugia u *Arriva Malta Limited* ġie deċiż mit-Tribunal Industrijali fil-15 ta' Ottubru 2014 (każ numru 3165/FM) fejn it-tribunal sab kontra r-rikorrent.

»It-Tribunal Industrijali f'dan il-każ ġie kostitwit permezz ta' *chairperson* wieħed magħżul minn *panel* maħtur mill-Ministru *a tenur* tal-artikoli 73(2) u 73(4) ta' l-Att dwar l-Impjiegi u r-Relazzjonijiet Industrijali, Kap. 452 tal-Liġijiet ta' Malta ("l-Att").

»Id-Deċiżjoni tat-Tribunal Industrijali fil-Kwistjoni tax-Xogħol Numru 3165/FM.

»Ikkonsidrat li l-każ premess ġie intavolat fit-30 ta' Settembru 2013 fejn ir-rikorrent allega li l-impieg tiegħu ġie terminat wara li naqas li jimla applikazzjoni mibgħuta lilu li kienet tagħtih post alternattiv minn dak li kellu, u dan kien jammonta għal *demotion.* Il-każ instema' mit-Tribunal Industrijali kif kompost miċ-*Chairman* Franco Masini. Inżammu tnax-il seduta u nstemgħu diversi xhieda. Fil-konsider-azzjonijiet, it-tribunal sab li r-rikorrent kien ħati ta' nuqqas serju meta naqas li jiċċekkja l-biljetti tal-passiġġieri u, b'mod iktar serju, bi ksur tar-regolamenti tas-saħħa u sigurtà, qagħad f'post projbit li joqgħod fih. Ġie kkonstatat li l-verżjoni tar-rikorrent ma kienet xejn kredibbli u li t-temm tal-impieg tiegħu kien ir-riżultat ta' proċedura dixxiplinarja li ma tirriżultax li saret b'mod ħażin u lanqas ġie allegat li l-proċess kien b'xi mod vizzjat.

»It-tribunal ikkonsidra li l-komportament tar-rikorrent kien jiġġustifika t-tkeċċija filwaqt li s-soċjetà intimata dehrilha li minnflok din is-sanzjoni, kellha toffrilu post alternattiv li kien jikkonsisti f'*demotion.* Madanakollu r-rikorrent ma aċċettax il-post alternattiv u dan, f'għajnejn it-tribunal, kien jammonta għall-abbandun tal-post.

»Għaldaqstant it-Tribunal iddeċieda li "dan kien każ ta' nuqqas ta' aċċettazzjoni ta' impieg (u mhux ta' *constructive unfair dismissal*) da parti tar-rikorrent u ċertament mhux ta' tkeċċija tiegħu minn mas-soċjetà intimata *Arriva Malta Limited*, aktar tard sostitwita *b'Malta Public Transport Services (Operations) Ltd*".«

3. Billi dehrlu li d-dritt fondamentali tiegħu għal smigħ xieraq ġie miksur fil-proċeduri hawn fuq imsemmijin minħabba l-kostituzzjoni u l-komposizzjoni tal-istess tribunal, l-attur fetaħ din il-kawża tallum u talab lill-qorti sabiex:

> »1. tiddikjara u tiddeċiedi illi l-kostituzzjoni u l-komposizzjoni tat-Tribunal Industrijali taħt l-Att dwar l-Impjiegi u Relazzjonijiet Industrijali, Kap. 452 tal-Liġijiet ta' Malta ma jiswiex għaliex jikser id-dritt għal smigħ xieraq tal-esponenti, senjatament *stante* li ma jħarisx dak li jgħidu l-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet Fundamentali tal-Bniedem, kif sanċita taħt il-Kap. 39 tal-Liġijiet ta' Malta u taħt l-obbligi internazzjonali tal-istat ta' Malta;
>
> »2. tiddikjara li d-deċiżjoni tat-Tribunal Industrijali fil-kwistjoni tax-xogħol bejn Francesco Farrugia u *Arriva Malta Limited* u b'digriet tal-5 ta' Marzu 2014, dan għandu jiġi sostitwit għal *Malta Public Transport Service (Operations) Ltd*, mogħtija fil-15 ta' Ottubru 2014 hija nulla u bla effett *stante* li l-kostituzzjoni u l-komposizzjoni tat-Tribunal Industrijali taħt l-Att dwar l-Impjiegi u Relazzjonijiet Industrijali, Kap 452 tal-Liġijiet ta' Malta, ma jiswiex għaliex jikser id-dritt għal smigħ xieraq tal-esponenti, senjatament *stante* li ma jħarisx dak li jgħidu l-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet tal-Bniedem, kif sanċita taħt il-Kap. 39 tal-Liġijiet ta' Malta u taħt l-obbligi internazzjonali tal-istat ta' Malta;
>
> »3. tagħmel dak li jidhrilha xieraq sabiex jitwettqu l-imsemmija artikoli tal-Kostituzzjoni u tal-Konvenzjoni Ewropea u hekk tagħti kull rimedju jew direttivi opportuni.«

4. L-ewwel qorti ddeċidiet hekk:

> »… … … fil-waqt li tilqa' l-eċċezzjonijiet fil-mertu tal-Avukat Ġenerali u tal-kjamat fil-kawża, u tiċħad l-eċċezzjonijiet preliminari kif spjegat fis-sentenza, tiċħad it-talbiet tar-rikorrent billi mhumiex ġustifikabbli fil-fatt u fid-dritt.
>
> »L-ispejjeż jitħallsu mir-rikorrent.«

5. Il-konsiderazzjonijiet li wasslu lill-ewwel qorti għad-deċiżjoni tagħha ġew imfissra hekk fis-sentenza appellata:

> »Illi permezz tal-proċeduri odjerni, r-rikorrent qed jilmenta li sofra leżjoni fid-dritt tiegħu għas-smigħ xieraq senjatament peress li l-kostituzzjoni u l-komposizzjoni tat-Tribunal Industrijali, kostitwita taħt id-disposizzjonijiet tal-Att dwar l-Impjiegi u Relazzjonijiet Industrijali (Kap. 452 tal-Liġijiet ta' Malta) – 'il quddiem imsejjaħ "l-Att" – għas-smigħ tal-kwistjoni tax-xogħol tiegħu hija lesiva tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta, aktar 'il quddiem imsejjaħ "Il-Kostituzzjoni", u

tal-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem – Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta, 'il quddiem imsejjaħ "Il-Konvenzjoni"; u dan għaliex fil-fehma tiegħu t-Tribunal Industrijali imwaqqaf bl-artikolu 73 tal-Att ma jissodisfax il-kriterji ta' tribunal indipendenti garantit mill-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni Ewropea għar-raġunijiet esposti fir-rikors promotur.

»Konsegwentement qed jitlob li tiġi dikjarata nulla u bla effett id-deċiżjoni tat-Tribunal Industrijali fil-kwistjoni tax-xogħol bejn Francesco Farrugia u *Arriva Malta Limited* (b'digriet tal-5 ta' Marzu 2014 sostitwit għal *Malta Public Transport Service (Operations) Ltd*) mogħtija fil-15 ta' Ottubru 2014 *oltre* kull rimedju opportun ieħor li din il-Qorti jidhrilha li għandha tagħti.

»Illi l-intimat l-Avukat Ġenerali wieġeb għal din il-lanjanza *in linea* preliminari billi stieden lil din il-qorti sabiex tiddeklina milli teżerċita l-ġurisdizzjoni tagħha bl-applikazzjoni tal-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(2) tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta rispettivament; talab il-kjamata fil-kawża tal-*Malta Public Transport Service (Operations)* għall-fini tal-integrità ta' dan il-ġudizzju; li l-kwistjoni ta' xogħol li kien hemm quddiem it-Tribunal Industrijali kienet tikkonċerna kwistjoni ta' xogħol purament privata bejn ir-rikorrent u l-kumpanija "*Arriva Malta Limited stante* li tali nuqqas ta' aċċettazzjoni ta' impjieg *da parte* tar-rikorrent la tikkostitwixxi d-determinazzjoni ta' drittijiet ta' natura ċivili u lanqas ma tikkostitwixxi d-determinazzjoni ta' akkuża kriminali" u għalhekk l-azzjoni odjerna ma tqanqal ebda kwistjoni li abbażi tagħha jista' jiġi invokat l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea; subordinatament u fil-mertu li ċ-ċirkostanzi tal-każ ma jirrappreżentaw l-ebda ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrent *ai termini* tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u / jew tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni għar-raġunijiet dedotti fir-risposta.

»Illi b'digriet tagħha mogħti fil-25 ta' Mejju 2016 din il-qorti laqgħet it-talba għall-kjamata fil-kawża tal-*Malta Public Transport Service (Operations)* u kwindi t-tieni eċċezzjoni preliminari tal-intimat ġiet sorvolata.

»Illi jirriżulta mill-atti li l-isem tal-kjamata fil-kawża hija *Malta Public Transport Service (Operations) Limited,* u għalhekk din il-qorti qiegħda presenzjalment tordna l-korrezzjoni tal-okkju u kull fejn hu meħtieġ fl-atti sabiex l-isem tal-kjamata fil-kawża tkun *Malta Public Transport Service (Operations) Limited.*

»Illi s-soċjetà *Malta Public Transport Services (Operations) Limited* irribattiet billi *in linea* preliminari, invokat l-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(2) tal-Kap 319 tal-Liġijiet ta' Malta; fil-mertu billi eċċepiet li t-Tribunal Industrijali kif kompost kien jissoddisfa l-kriterji ta' indipendenza u imparzjalità rikjesti mill-Kostituzzjoni u mill-Konvenzjoni għar-raġunijiet dedotti fir-risposta.

»Il-fatti li joħorġu mill-atti huma s-segwenti.

»Illi r-rikorrent kien akkużat illi fis-7 ta' Mejju tal-2013 huwa kien naqas milli jaqdi dmirijiet ta' *revenue inspector.*

»Huwa kien għadda minn proċess dixxiplinarju intern minħabba li nstab li qagħad f'post fuq ix-xarabank bi ksur tar-regolamenti tas-saħħa u s-sigurtà viġenti u nstab ħati ta' *gross misconduct.* Flok tkeċċa minn xogħlu, is-soċjetà intimata kienet offrietlu post alternattiv bħala xuffier, u, wara li rriżulta li ma kellux liċenzja addattata, kien

offrut ir-rwol ta' *reversing marshall* bħala *demotion.* Illi wara li saritlu dina l-offerta r-rikorrent irrifjuta li jaċċetta l-post alternattiv lilu offrut.

»Illi fit-30 ta' Settembru 2013, intavola kwistjoni tax-xogħol quddiem it-Tribunal Industrijali fejn huwa allega li kellu l-impjieg tiegħu terminat b'mod inġust. Il-każ fil-kwistjoni tax-xogħol bejn Francesco Farrugia u *Arriva Malta Limited* ġie deċiż mit-Tribunal Industrijali fil-15 ta' Ottubru 2014 (każ numru 3165/FM) fejn it-tribunal sab kontra r-rikorrent.

»It-Tribunal Industrijali f'dan il-każ ġie kostitwit permezz ta' *chair-person* wieħed magħżul minn *panel* maħtur mill-ministru *a tenur* tal-artikoli 73(2) u 73(4) ta' l-Att dwar l-Impjiegi u r-Relazzjonijiet Industrijali, Kap 452 tal-Liġijiet ta' Malta ("l-Att").

»Ikkonsidrat li l-każ premess ġie intavolat fit-30 ta' Settembru 2013 fejn ir-rikorrent allega li l-impieg tiegħu ġie terminat wara li naqas li jimla applikazzjoni mibgħuta lilu li kienet tagħtih post alternattiv minn dak li kellu, u dan kien jammonta għal *demotion.* Il-każ instema' mit-Tribunal Industrijali kif kompost miċ-*chairman* Franco Masini. Inżammu tnax-il seduta u nstemgħu diversi xhieda. Fil-konsiderazzjonijiet, it-tribunal sab li r-rikorrent kien ħati ta' nuqqas serju meta naqas li jiċċekkja l-biljetti tal-passiġġieri u, b'mod iktar serju, bi ksur tar-regolamenti tas-saħħa u sigurtà qagħad f'post projbit li joqgħod fih. Ġie kkonstatat li l-verżjoni tar-rikorrent ma kienet xejn kredibbli u li t-temm tal-impieg tiegħu kien ir-riżultat ta' proċedura dixxiplinarja li ma tirriżultax li saret b'mod ħażin u lanqas ġie allegat li l-proċess kien b'xi mod vizzjat.

»It-tribunal ikkonsidra li l-komportament tar-rikorrent kien jiġġustifika t-tkeċċija filwaqt li s-soċjetà intimata dehrilha li minnflok din is-sanzjoni kellha toffrilu post alternattiv li kien jikkonsisti f' *demotion.* Madanakollu r-rikorrent ma aċċettax il-post alternattiv u dan, f'għajnejn it-tribunal, kien jammonta għall-abbandun tal-post.

»Għaldaqstant it-Tribunal iddeċieda li "dan kien każ ta' nuqqas ta' aċċettazzjoni ta' impieg (u mhux ta' *constructive unfair dismissal*) da parti tar-rikorrent u ċertament mhux ta' tkeċċija tiegħu minn mas-soċjetà intimata *Arriva Malta Limited*, aktar tard sostitwita b'*Malta Public Transport Services (Operations) Ltd."*

»… … …

»Jiġi senjalat immedjatament li peress li r-rikorrent irreġistra t-tilwima tax-xogħol tiegħu quddiem it-Tribunal Industrijali fit-30 ta' Settembru 2013 huma applikabbli għalih id-disposizzjonijiet tal-liġi kif viġenti f'dik l-epoka, u *cioè* qabel ma daħal fis-seħħ l-Att nru XXXIII tal-2016.

»Fil-proċeduri in eżami numru 3165/FM, it-Tribunal Industrijali fil-kwistjoni tax-xogħol imsemmija ġie kostitwit permezz ta' ġudikant wieħed ossia *chairperson* magħżul minn *panel* maħtur mill-ministru *a tenur* tal-artikoli 73(2) ta' l-Att dwar l-Impjiegi u r-Relazzjonijiet Industrijali, Kap 452 tal-Liġijiet ta' Malta ("l-Att").

»L-artikolu 73(2) tal-Kap. 452 kif viġenti fl-epoka kien jipprovdi hekk dwar il-metodu tal-ħatra ta' *chairperson* –

> »"(2) Il-Prim Ministru għandu jaħtar *panel* ta' mhux aktar minn ħmistax-il persuna biex jagħmluha ta' *Chairpersons* tat-Tribunal Industrijali, wara konsultazzjoni mal-Kunsill Malti għall-Iżvilupp Ekonomiku u Soċjali, hekk iżda li –

»"(*a*) Għall-inqas tlieta mill-membri hekk maħtura jkunu avukati b'esperjenza ta' għall-inqas seba' snin;

»"(*b*) Dawn il-persuni jiġu maħtura għal perjodu li ma jkunx aktar minn tliet snin mid-data tal-ħatra tagħhom u jistgħu jerġgħu jiġu maħtura mill-ġdid għal perjodu ieħor li kull wieħed minnhom ma jkunx ta' aktar minn tliet snin;

»"(*ċ*) Dawn il-persuni jservu bħala *Chairpersons* jew wara xulxin jew skond it-tqassim tad-dmirijiet u suġġetti għal dawk id-disposizzjonijiet dwar rikuża u ċirkostanzi oħra, kif jista' jiġi preskritt mill-Ministru."

»L-artikolu 73(6) tal-Kap. 452, kif viġenti fl-epoka in eżami kien jgħid hekk dwar il-mod ta' kif jitneħħa *chairperson*:

> »"(6) Il-Prim Ministru jista', minn żmein għal żmien, kif jidhirlu xieraq u wara konsultazzjoni kif provdut fis-subartikolu (2), jibdel l-għamla tal-lista msemmija f'dak il-paragrafu, iżda persuna li fil-fatt tkun qed isservi ta' *Chairperson* tat-Tribunal għandha, minkejja t-tneħħija ta' isimha minn fuq il-lista, tibqa' hekk isservi fil-proċedimenti li fihom tkun qed isservi bħala *Chairperson* sakemm jintemmu dawk il-proċedimenti u għall-fini tal-interpretazzjoni ta' kull sentenza mogħtija fihom."

»Għalhekk il-ħatra taċ-*chairperson* fih innifsu, u jekk dan jintemmx qabel it-terminu, jew jiġġeddidx, jiddependi mill-Prim Ministru. Iċ-*chairperson* huwa protett biss sakemm jintemmu l-proċedimenti li fihom ikun qed iservi. Anke jekk hu rikjest li għall-ħatra u għat-tneħħija taċ-*chairpersons* il-Prim Ministru għandu jikkonsulta ruħu mal-Kunsill Malta għall-Iżvilupp Ekonomiku u Soċjali, finalment hija deċiżjoni tiegħu biss. Dan b'differenza tal-kriterji u obbligi li sussegwentement ġew introdotti bl-emendi tal-Att XXXIII tal-2016.

»Illi r-rikorrent isostni li t-tribunal mhuwiex indipendenti u imparzjali għas-segwenti raġunijiet:

»i. billi l-membri, inkluż iċ-*chairpersons* tiegħu, ma jgawdux sigurtà biżżejjed fil-mili tal-kariga tagħhom ("*security of tenure*");

»ii. huma maħtura għal perjodu ta' tliet snin li jista' jitqies bħala perjodu qasir wisq;

»iii. iċ-*chairpersons* tat-tribunal jistgħu jiġu mneħħija minn fuq il-*panel* ta' *chairpersons* mill-Prim Ministru mingħajr ħtieġa li dan jagħti raġuni valida jew adirittura ħtieġa li saħansitra jagħti xi tip ta' raġuni;

»iv. illi għalkemm l-artikolu 73(6) tal-Att jgħid li l-Prim Ministru jista', minn żmien għal żmien, kif jidhirlu xieraq u wara konsultazzjoni kif provdut fl-artikolu 73(2), jibdel l-għamla tal-lista msemmija f'dak il-paragrafu, dan ma jseħħx fir-realtà;

»v. illi minkejja li l-Prim Ministru għandu jikkonsulta mal-*MCESD*, il-liġi ma tipprovdix li l-Prim Ministru għandu jkun marbut ma' dak li joħroġ mill-konsultazzjoni. *Inoltre* l-fatt dwar jekk il-Prim Ministru jkunx verament ikkonsulta mal-*MCESD* mhuwiex sindikabbli u / jew enforzabbli quddiem il-qrati Maltin;

»vi. illi l-artikolu 73 għalhekk jippermetti lill-ministru li jimplimenta miżuri jew passi pseudo-dixxiplinarji fuq iċ-*chairperson* tat-tribunal, liema passi ma huma soġġetti għal ebda reviżjoni jew ċensura peress li jaqgħu fid-diskrezzjoni assoluta tal-ministru;

»vii. il-parti fil-kwistjoni tax-xogħol tista' tappella biss fuq punt ta' dritt.

»Illi l-intimat issottometta hekk fis-suċċint:

»• minn imkien ma jirriżulta li r-rikorrent ma ngħatax smigħ xieraq fil-każ tiegħu;

»• li r-rikorrent ma ippruvax l-i*status* tiegħu ta' "vittma" għall-fini ta' dawn il-proċeduri;

»• ir-rikorrent ma ppruvax li t-tribunal kif kompost ma tahx il-garanziji xierqa ta' indipendenza u imparzjalità;

»• jeżistu salvagwardji li jissoddisfaw bis-sħiħ l-artikoli invokati mir-rikorrent għal dak li huwa l-ħatra u t-tmexxija tat-tribunal.

»Il-kjamat fil-kawża, da parti tiegħu, issottometta fis-suċċint:

»• il-perjodu ta' ħatra (tliet snin) huwa perjodu minimu aċċettabbli biex tiġi aċċertata l-indipendenza tat-tribunal;

»• il-PL Franco Masini, li kien iċ-*chairperson* li ppresjeda fil-każ tar-rikorrent, għall-kuntrarju, kien f'din il-ħatra għall-18-il sena inintер-rottament;

»• ma jirriżultax li kien hemm indħil fit-twettiq tad-dmirijiet taċ-*chairperson* fil-każ odjern;

»• jeżistu l-garanziji effettivi sabiex jiġi sgurat is-smigħ xieraq fil-każ tar-rikorrent;

»• il-kwistjoni ta' *security of tenure* kienet biss waħda mid-diversi kriterji applikati mill-Qorti Kostituzzjonali fiż-żewġ każi istitwiti mill-*GWU* kontra l-Avukat Ġenerali, u fejn f'wieħed minnhom (19/2008) il-gvern kien wieħed mill-partijiet quddiem it-tribunal;

»… … …

»… … … il-Qorti Kostituzzjonali ġà ippronunzjat ruħha fiż-żewġ kawżi istitwiti mill-*General Workers' Union* kontra l-Avukat Ġenerali. Dawn iż-żewġ kawżi ttrattaw kwistjoni differenti, billi l-każ numru 19/2008 kien jirrigwarda tilwima fejn il-Gvern ta' Malta kien parti, filwaqt li l-każ 20/2008 kien jirrigwarda kwistjoni tax-xogħol għat-tkeċċija inġusta bejn żewġ persuni essenzjalment privati.

»Illi fil-każ numru 19/2008, il-Qorti Kostituzzjonali kienet irribadiet :

> »"Meqjusa dawn il-fatturi kollha, l-qorti tirrileva li l-fatt li ġudikant ikun maħtur mill-gvern fih innifsu ma jfissirx li meta jkun qed jikkunsidra kwistjonijiet li jinvolvu l-gvern dan se jagħti lok għal nuqqas ta' imparzjalità u indipendenza. Il-fatt waħdu li t-Tribunal Industrijali huwa magħmul minn persuni maħtura mill-gvern ma jfissirx li awtomatikament ser jinkiser id-dritt għal smigħ xieraq meta individwu ikun involut f'każ kontra l-gvern, però dan dejjem sakemm jeżistu dawk il-garanziji li jassiguraw tali imparzjalita' u indipendenza tat-tribunal."

»Illi, iżda, fil-każ li kien jikkonċerna l-kwistjoni tax-xogħol ta' Josephine Attard Sultana (20/2008) l-Qorti Kostituzzjonali ġibdet distinzjoni bejn każ fejn il-gvern huwa parti, u każ fejn il-kwistjoni tirrigwarda persuni privati, meta eżaminat l-aspett ta' garanziji ta' smigħ xieraq:

> »"Il-*union* targumenta li allura l-artikolu 73 jippermetti lill-ministru (jew Prim Ministru skont il-każ), li jimplimenta passi "pseudo-

> dixxiplinarji" fuq iċ-*chairperson* u l-membri tat-tribunal; u li dawn il-passi ma huma soġġetti għal l-ebda reviżjoni jew ċensura. Għandha raġun targumenta hekk fir-rigward ta' kawżi fejn il-gvern huwa parti, iżda fil-proċeduri quddiem it-Tribunal Industrijali Josephine Attard Sultana *v.* Tony Zarb *et* (2437JB) li huma proċeduri kontra l-amministrazzjoni tal-*GWU* u l-*GWU* innifisha, din il-qorti ma tarax kif l-imsemmija nuqqas ta' *security of tenure per se* tista' taffettwa d-dritt għal smigħ xieraq tal-partijiet involuti."

»Il-Qorti Kostituzzjonali ikkonkludiet li:

> »"Fil-każ tallum l-ilment huwa fuq il-prassi in ġenerali, u li x'aktarx ġiet segwita anke fil-każ tallum, li jittieħdu pariri minn wara l-kwinti u li l-partijiet ma jkunx jafu bihom. Irriżulta mix-xiehda li dan fil-fatt isir. Anke jekk fir-rigward tal-każ odjern ma nġabitx prova li fil-fatt ingħata parir, ma hemmx iċ-ċertezza li dan ma sarx f'dan il-każ ukoll u għalhekk ma hemmx dak is-serħan il-moħħ meħtieġ għal garanzija ta' imparzjalità u indipendenza. Din il-qorti għalhekk hija tal-fehma li minħabba n-nuqqas ta' trasparenza fir-rigward ta' din il-prassi addottata mit-Tribunal Industrijali l-imparzjalità tal-istess tribunal tista' tiġi kompromessa bir-riżultat li jkun qed jinkiser id-dritt għal smigħ xieraq kif protett taħt l-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6.1 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet Fundamentali tal-Bniedem."

»Għalhekk fil-fehma ta' din il-qorti l-Qorti Kostituzzjonali eventwalment sabet leżjoni mhux fuq in-nuqqas ravvisat tas-*security of tenure* imma minħabba n-nuqqas ta' trasparenza fir-rigward tal-prassi addottata mit-Tribunal Industrijali li tfittex pariri minn terzi fejn l-imparzjalità tal-istess tribunal tista' tiġi kompromessa – ilment għal kollox estranju għall-każ odjern.

»F'sentenza antecedenti tal-Qorti Kostituzzjonali tas-27 ta' April 1993, fil-każ Raymond Sammut *v.* On. Prim Ministru *et* kien ġie preċiżat li s-*security of tenure* huwa biss fattur li jrid jiġi kkonsiderat fil-każijiet kongruwi, per eżempju, meta waħda mill-partijiet tkun l-istess awtorità li għandha s-setgħa li tinnomina jew tneħħi l-ġudikant. F'dak il-każ, il-qorti qieset li tali fattur deċiżiv kien nieqes. Il-qorti għamlet referenza għas-sentenza tal-QEDB fil-każ ta' Sramek *v.* Awstrija u qieset li "Provi konkreti, jew almenu serjament induttivi, iridu jsiru fuq dawn l-elementi biex jiġi stabbilit jekk t-tribunal huwiex indipendenti jew le, kif jidher li l-istess Qorti Ewropea stabbiliet fil-każ ta' Etti u oħrajn *v.* Awstrija tat-23 ta' April 1987 fejn anke skrivani tas-servizz ċivili ġew aċċettati bħala 'indipendenti' …"

»Illi applikati dawn il-prinċipji għall-każ odjern, għal dak li jirrigwarda l-modalità ta' ħatra (mill-eżekuttiv) u l-perjodu ta' ħatra (tliet snin) ta' *chairpersons* tat-tribunal, kif ġà premess, dawn huma fatturi li fihom infushom mhumiex determinanti imma indikattivi għall-fini tal-eżami odjerna flimkien ma nuqqas ta' garanziji kontra pressjoni esterna (*guarantees against external pressure*).

»Illi r-rikorrent, mistoqsi minn din il-qorti għaliex fetaħ il-kawża odjerna ir-rikorrent wieġeb:

> »"Kif nifhimha jiena, għax jiena ma naqbilx li ċ-*chairman* fuq biċċa linja safra ta' fejn ix-xuffier fejn dik kemm qbiżtha ftit jiena dik il-linja s-safra, biex tifhimni, jien kont qiegħed hawn, ma kontx qiegħed hawn; u ċ-*chairman* ma qara xejn minn dan. Lanqas 3 *warnings* ma kelli! Lanqas 3 *warnings* ma kelli!"

»Illi jiġi preċiżat li din il-qorti għamlet eżami akkurata tal-proċeduri inkorsi quddiem it-Tribunal Industrijali u ma sabet xejn li jista' iwassal għal xi preokkupazzjoni li r-rikorrent ma ngħatax smigħ xieraq fil-kwistjoni tiegħu. Apparti l-konsiderazzjoni li l-kwistjoni kienet bejn persuni privati, u għalhekk taqbel li għandu jiġi applikat ir-raġunament tal-Qorti Kostituzzjonali fil-każ 20/2008, jirriżulta li r-rikorrent kien assistit minn avukat f'dawk il-proċeduri u ressaq il-provi kollha mingħajr xkiel, kif, *del resto,* ammetta l-istess rikorrent fix-xiehda tiegħu *viva voce.* Fil-proċeduri ġew assigurati l-garanziji għas-smigħ xieraq li huma parti integrali mill-applikazzjoni tal-artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni (aċċess għall-qorti, *equality of arms,* u l-*audi alteram partem*).

»Illi fattwalment, jirriżulta mix-xiehda tal-Prokuratur Legali Franco Masini, persuna li jgawdi minn kwalifiki legali, kif anke jissottomettu l-intimati, li kien ilu jokkupa l-kariga ta' *chairperson* ininterottament għall-18-il sena u li meta rċieva talba biex joffri r-riżenja tiegħu ma effettwatu xejn u li qatt ma offra r-riżenja tiegħu. Qal wkoll li qatt ma kellu ndħil mill-awtoritajiet.

»Dan kollu juri li t-tribunal kif hekk presjedut, fil-kwistjoni tax-xogħol bejn ir-rikorrent u l-*employer* tiegħu, mhux biss offra l-garanziji meħtieġa kontra kull pressjoni esterna, imma li ma kien hemm xejn li seta' ta lok għal xi apparenza ta' parzjalità.

»Illi *in vista* ta' dak kollu premess, din il-qorti ma ssibx li kien hemm leżjoni tad-drittijiet fondamentali kif pretiż mir-rikorrent.

»Għaldaqstant ser tgħaddi biex tiċħad it-talbiet billi mhumiex ġustifikati minn apprezzament sħiħ tal-fatti fil-kuntest tad-dritt applikabbli.«

6. L-attur appella minn din is-sentenza b'rikors tal-20 ta' Diċembru 2017 li għalih *Malta Public Transport Services (Operations) Limited* wieġbet fil-11 ta' Jannar 2018 u l-Avukat Ġenerali wieġeb fit-22 ta' Jannar 2018.

7. L-attur fisser l-aggravju tiegħu hekk:

»Fil-qosor, l-aggravju tal-esponenti huwa wieħed u jikkonsisti fil-fatt illi kemm taħt il-Kostituzzjoni ta' Malta senjatament l-artikolu 39 u l-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem senjatament l-artikolu 6 huwa rekwiżit oġġettiv illi qorti jew awtorità oħra ġudikanti mwaqqfa b'liġi għandha tkun indipendenti u imparzjali.

»L-ewwel onorabbli qorti, filwaqt illi ċaħdet l-eċċezzjonijiet preliminari, laqgħet l-eċċezzjonijiet fil-mertu tal-intimati u ċaħdet it-talbiet tal-esponenti. Mill-kunsiderazzjonijiet kollha żvolti mill-ewwel onorabbli qorti jidher illi dina tippekka in kwantu hija naqset għal kollox milli tikkunsidra illi l-fatt illi r-rekwiżit li qorti jew awtorità oħra ġudikanti tkun indipendenti u imparzjali huwa rekwiżit għal kollox oġġettiv. Bħala fatt fil-każ odjern irriżulta illi l-komposizzjoni tat-Tribunal Industrijali ma

kenitx waħda indipendenti u imparzjali … … … prinċiparjament billi tali tribunal kien jiddependi fuq il-poteri tal-ministru responsabbli.

»Bir-rispett kollu dovut lill-ewwel onorabbli qorti huwa għal kollox irrilevanti jekk, fil-fehma tagħha, is-smigħ mogħti lill-esponenti kien wieħed xieraq għaliex tħalla jressaq il-provi. Din hija kunsiderazzjoni żbaljata illi għamlet l-ewwel onorabbli qorti. L-ewwel onorabbli qorti ma kellhiex quddiemha ilment dwar nuqqas ta' smigħ xieraq għaliex l-esponenti ma tħalliex iressaq il-provi: dan huwa mertu għal kollox estranju għal din il-vertenza. L-ilment kien dwar il-mod li jiġi appuntat it-Tribunal Industrijali u l-komposizzjoni tiegħu – materja prettament legali billi tirrigwarda d-disposizzjonijiet tal-liġi illi ġew dikjarati anti-kostituzzjonali mill-ewwel onorabbli qorti stess u kkonfermat minn dina l-onorabbli qorti f'sentenza bejn terzi. Kwindi kien għal kollox barra minn loku illi l-ewwel onorabbli qorti dehrilha illi sabiex tiġġustifika s-sentenza mogħtija minnha li biha ċaħdet il-mertu tat-talbiet tal-esponenti kellha tidħol fil-proċess tas-smigħ quddiem it-Tribunal Industrijali.

»Is-sottomissjoni tal-esponenti hija ħafna aktar sempliċi minn hekk: il-fatt waħdu illi t-Tribunal Industrijali ma kienx indipendenti u imparzjali u dan b'mod oġġettiv minħabba l-kostituzzjoni tiegħu taħt il-liġi fiż-żmien in kwistjoni kien jilledi d-drittijiet fundamentali invokati mill-esponenti li jirrikjedu li qorti jew tribunal ikun wieħed indipendenti u imparzjali.

»Huwa għal kollox irrilevanti jekk il-parti avversarja fi proċeduri quddiem it-Tribunal Industrijali tkunx il-gvern jew parti privata. Dan qiegħed jingħad b'referenza għall-mod kif l-ewwel onorabbli qorti irreferiet sentenza mogħtija minn dina l-onorabbli qorti fl-ismijiet <u>*GWU v.* Avukat Ġenerali</u> (20/2008). Hawn l-esponenti jirrileva illi meta l-liġi kellha tinbidel in segwitu għal tali sentenza li sabet li t-Tribunal Industrijali ma kienx tribunal indipendenti u imparzjali, il-liġi nbidlet għal kulħadd bl-istess mod: kemm għal gvern kif ukoll għaċ-ċittadin privat. Għalhekk huwa aktar milli ovvju li l-lanjanzi tal-esponenti kellhom jiġu milqugħa.

»Lanqas huwa minnu kif donnha irriteniet l-ewwel onorabbli qorti li r-raġuni unika li skattat id-deċiżjoni fis-sentenza hawn fuq imsemmija <u>*GWU v.* Avukat Ġenerali</u> hija l-fatt illi xi ġudikanti kienu jieħdu "pariri minn wara l-kwinti". Dik kienet waħda mill-kunsiderazzjonijiet li wasslu għal tali deċiżjoni. Tabilħaqq, kieku tassew kienet dik l-unika kun-siderazzjoni, kieku l-liġi ma nbidlitx kif fil-fatt inbidlet;

»… … … Finalment l-esponenti jirrileva illi l-ewwel onorabbli qorti donnha minn banda qablet mal-lanjanza tal-esponenti dwar il-modalità ta' ħatra tat-Tribunal Industrijali (mill-eżekuttiv) u l-perjodu ta' ħatra (tliet snin) ta' *chairpersons* tat-Tribunal jikkozzaw mal-indipendenza u l-imparzjalità meħtieġa taħt il-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni. Madana-kollu hija donnha impressjonat ruħha bil-fatt illi l-Prokuratur Legali Franco Masini minkejja li kellu ċerta pressjoni ma rriżenjax mill-kariga tiegħu. L-argument tal-ewwel onorabbli qorti huwa hawnhekk man-kanti billi l-fatt waħdu illi s-sitwazzjoni tat-Tribunal Industrijali ossija taċ-*chairman* tiegħu, fiż-żmien relattiv, seta' jkun assoġġettat għal indħil minnu nnifsu juri illi tali tribunal ma joffrix il-garanziji meħtieġa sabiex jiġu salvagwardjati d-drittijiet fundamentali tal-bniedem;

8. Essenzjalment l-argument tal-attur huwa illi għax, fiż-żmien li nstema' l-każ tiegħu, il-president tat-Tribunal Industrijali kien jinħatar għal tliet snin u seta' jitneħħa mill-*panel* ta' presidenti tat-tribunal (għalkemm ikompli jippresjedi f'każijiet li jkunu ġà bdew jinstemgħu quddiemu) mill-Prim'Ministru bla ma dan jagħti raġuni, mela dan *ipso facto* jwassal għal nuqqas ta' indipendenza u ta' imparzjalità oġġettiva.

9. L-attur jistrieħ fuq sentenza mogħtija minn din il-qorti fit-12 ta' Frar 2016 fl-ismijiet *General Workers' Union v.* L-Avukat Ġenerali[1]. Tassew illi f'dik il-kawża din il-qorti kienet osservat illi:

> »Din il-qorti hija tal-fehma li meta wieħed iqis fatturi bħall-mod kif iċ-*chairpersons* u l-membri jistgħu jitneħħew tant faċilment mill-ministru jew Prim Ministru (skont il-każ), ir-rekwiżit tal-membru maħtur *ad hoc* biex jirrappreżenta l-interess tal-gvern fir-rigward ta' dawk il-każi li jsemmi l-artikolu 73(5) … … … l-indipendenza u l-imparzjalità tat-Tribunal Industrijali mhux talli ma jidhirx li qegħdin jiġu garantiti, talli *invece* qegħdin jitpoġġew fid-dubju u għalhekk qed jinkiser id-dritt għal smigħ xieraq kif protett taħt l-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet u Libertajiet Fundamentali tal-Bniedem.«

10. Dak kien każ fejn il-gvern kellu interess dirett fil-proċeduri quddiem it-tribunal għax kien parti f'dawk il-proċeduri, li ma huwiex il-każ illum. L-attur jikkummenta illi "Huwa għal kollox irrilevanti jekk il-parti avvers-arja fi proċeduri quddiem it-Tribunal Industrijali tkunx il-gvern jew parti privata". Madankollu, f'sentenza oħra mogħtija wkoll fit-12 ta' Frar 2016 u fl-istess ismijiet *General Workers' Union v.* L-Avukat Ġenerali[2], fejn iżda l-kwistjoni quddiem it-tribunal kienet bejn privati u fiha l-gvern ma kellu ebda interess, bħal fil-każ tallum, din il-qorti kienet osservat illi:

---

[1] Rikors numru 19/2008.

[2] Rikors numru 20/2008.

»… … … fit-Tribunal Industrijali, il-membri, bħaċ-*chairpersons*, huma protetti biss sakemm jintemmu l-proċedimenti li fihom ikunu qed iservu. Kif rajna fl-artikolu 73(3)(*b*) fuq ċitat, il-membri jkollhom isimhom fuq listi ta' persuni maħtura mill-ministru, u huwa l-istess ministru li jista' jneħħihom minn fuq il-listi mingħajr ħtieġa li jagħti raġuni.

»Il-*union* targumenta li allura l-artikolu 73 jippermetti lill-ministru (jew Prim Ministru skont il-każ), li jimplimenta passi "pseudo-dixxiplinarji" fuq iċ-*chairperson* u l-membri tat-tribunal; u li dawn il-passi ma huma soġġetti għal l-ebda reviżjoni jew ċensura. Għandha raġun targumenta hekk fir-rigward ta' kawżi fejn il-gvern huwa parti, iżda fil-proċeduri quddiem it-Tribunal Industrijali Josephine Attard Sultana *v.* Tony Zarb et (2437JB) li huma proċeduri kontra l-amministrazzjoni tal-*GWU* u l-*GWU* innifisha, din il-qorti ma tarax kif l-imsemmija nuqqas ta *security of tenure per se* tista' taffettwa d-dritt għal smigħ xieraq tal-partijiet involuti.«

11. Il-qorti taqbel ma' dan ir-raġunament u għalhekk ma tarax illi hemm raġunijiet li jistgħu oġġettivament jitfgħu dubju fuq l-indipendenza u l-imparzjalità tat-Tribunal Industrijali kif kompost fil-każ tal-attur.

12. Il-qorti għalhekk tiċħad l-appell tal-attur u tikkonferma s-sentenza appellata.

13. L-ispejjeż, kemm tal-ewwel grad u kemm tal-appell, jitħallsu mill-attur.

Joseph Azzopardi President	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Noel Cuschieri Imħallef

Deputat Reġistratur
mb